

Ключевые слова: интерактивность, информационные технологии, программные средства, тестирование, веб-сайт преподавателя.

Gerasymchuk Tetiana. Content of students work in the process of training of English for formation of professional competence using Internet technologies.

The purpose of modern training of a foreign language in the higher school should be considered as forming of professional foreign-language competence of future engineers, their capability to effective communication with the help of verbal and nonverbal means of a foreign language, creative development in communicative interactions with foreign colleagues. The highly qualified specialist of higher education institutions should be capable to identify and use the linguistic and speech competencies, gained throughout training at the higher school, as components of professional competence depending on a professional orientation. Educational opportunities of Internet technologies and selection of a training material in the process of training of English in the higher school described in the article.

Key words: Internet technologies, communication, qualified specialist, training, professional orientation.

УДК 371.315

Оксана Гридчук, к.філол.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

**САМОСТІЙНА РОБОТА З КУРСУ
«УКРАЇНСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ»
В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЛІСОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У статті з'ясовано сутність самостійної роботи, її основні етапи, структурні компоненти та функції, описано практичні аспекти організації самостійної роботи для студентів лісотехнічних спеціальностей крізь призму екологізації навчального процесу, наведено приклади завдань для самостійного виконання.

Ключові слова: самостійна робота, екологізація освіти, екологічна тематика, репродуктивні самостійні роботи, реконструктивні самостійні роботи, творчо-пошукові самостійні роботи, частково-пошукові вправи.

Постановка проблеми. Процес формування мовнокомунікативної компетентності у студентів лісотехнічних спеціальностей має свою особливості, пов'язані зі специфікою їх майбутньої роботи. Робота з лісом і робота в лісі – це передусім догляд за ним і його збереження. Тому формування у випускників вищих навчальних закладів низки ключових компетентностей, на наш погляд, має відбуватися крізь призму становлення екологічної компетентності як наскрізної компоненти навчального процесу у вищому навчальному закладі лісотехнічного профілю підготовки студентів. «Екологізація освіти стала спільним завданням для усіх циклів дисциплін, що вивчаються студентом у вищій школі, вона здійснюється на засадах міжпредметності, безперервності та професійної спрямованості» [5, с. 6]. Цикл соціально-гуманітарних дисциплін має «особливі можливості у подоланні прагматичного ставлення майбутнього фахівця до природи, зміні традиційних антропоцентричних світоглядних установок щодо природоперетворювальної діяльності, необхідності узгоджувати соціально-економічні потреби з можливостями природного середовища» [5, с. 7].

Саме через це процес вивчення української мови професійного спрямування для студентів лісотехнічних спеціальностей повинен містити екологічну складову. Попри активне застосування екологічної тематики під час лекційних та семінарських занять обов'язковим є її впровадження й під час виконання студентами самостійної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує глибоке зацікавлення науковців проблемами організації самостійної роботи (далі СР) студентів і різні підходи до розуміння сутності цього поняття. І. Зимня вважає її вищою формою навчальної діяльності, діяльністю суб'єкта з оволодіння узагальненими способами навчальних дій та саморозвитку в процесі вирішення ним через навчальні дії спеціально поставлених викладачем навчальних завдань на основі зовнішнього контролю й оцінки, які переходять у самоконтроль і самооцінку того, хто навчається [7, с. 93]. За Н. Майер, СР студентів – це форма організації навчального процесу, під час якої відбувається оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних завдань. Як організаційна форма навчання СР студентів реалізується у двох аспектах, а саме: через їхню самостійну професійно орієнтовану навчально-пізнавальну та науково-дослідницьку діяльність [8, с. 63].

І. Дроздова доводить, що «методологія організації самостійної та індивідуальної роботи за кредитно-модульною технологією передбачає переорієнтацію з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно орієнтовану форму та на організацію самоосвіти студента» [4, с. 214]. Основними етапами СР науковець вважає підготовчий (нормування, планування, організація), теоретичний (навчально-методичне забезпечення СР студентів), навчально-практичний (аудиторна та позааудиторна СР студентів), контрольний (контроль, самоконтроль, самоперевірка), корекційний (корекція навчального процесу, яку здійснює викладач; самокорекція) [4, с. 214]. Науковці ро-різному підходять до визначення структурних компонентів СР: так, М. Волошин виділяє орієнтаційно-мотиваційний, інструктивно-настановний, процесуальний, коректувальний, контроль-оцінювальний компоненти [1, с. 154]; Л. Журавська основними компонентами СР вважає мотиваційний, організаторський, рефлексивний, виконавчий та контрольний [6].

Основними функціями СР, на думку І. Дроздової, є пізнавальна, функція формування умінь та навичок, прогностична, коригуюча, виховна та функція професіоналізації [3].

На нашу думку, у специфіці СР студентів мають бути враховані окремі аспекти їх майбутньої професійної діяльності, тобто завдання СР певною мірою повинні бути фахово орієнтованими. Тому **метою статті** є розкрити особливості самостійної роботи студентів лісотехнічних спеціальностей при вивченні дисципліни «Українська мова професійного спрямування».

Виклад основного матеріалу. «Наукова організація самостійної роботи студента передбачає його вміння спостерігати явища і збирати факти, проникати в суть явищ, що вивчаються, зв'язувати в єдине різні, на перший погляд, процеси; вміння узагальнювати, розширювати і заглиблювати знання; здатність поставити науковий експеримент і зробити на його основі правильні висновки; вміння мислити аналогіями, моделювати, передбачати, фантазувати...» [1, с. 156]. В основі СР студента його осмислене ставлення до власної навчальної діяльності, бажання вчитися, самоудосконалюватися. Мета впровадження такого виду навчальної діяльності студента – «забезпечити розвиток пізнавальних, творчих здібностей студентів, умінь самостійно конструювати власні знання, умінь орієнтуватися в інформаційному середовищі, розвиток критичного мислення, формування професійних якостей, професійної культури» [9, с. 49].

Загалом СР спрямована на глибоке засвоєння студентами навчальних тем курсу, досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення, формування навичок роботи з текстами наукового та офіційно-ділового стилів, лінгвістичне опрацювання екологічних та фахових термінів, вміння змістовно й доречно висловлюватися, аргументувати, переконувати, виступати перед великою аудиторією тощо. Зміст самостійної роботи регламентований навчальною програмою курсу й окреслює основну проблематику питань, що виносяться на додаткове обговорення.

Як основний спосіб засвоєння студентом навчального матеріалу СР, безперечно, здійснюється в позааудиторний час, без участі викладача. Тому важливими допоміжними засобами її успішного виконання є чітка мотивація студентів, запропонований алгоритм

виконання, належне навчально-методичне забезпечення (методичні рекомендації, допоміжна література, електронні ресурси тощо), консультативна допомога викладача, контроль за процесом виконання самостійних та індивідуальних завдань, представлення й оцінювання результатів.

У науковій літературі залежно від застосованих критеріїв розрізняють різні види СР, зокрема:

– урахування місця і часу проведення, характеру керівництва і способу контролю її результатів (СР студентів під час аудиторних занять; поза аудиторна СР; СР студента під керівництвом викладача);

– за рівнем обов'язковості (обов'язкова, передбачена навчальним планом і робочою програмою; бажана; добровільна);

– за видом діяльності (пізнавально-виховна; професійна) тощо [1].

В основі виконання будь-якого з видів СР, на нашу думку, лежить «принцип стимулювання самоосвіти й самостійності в навчанні» [2, с. 60]. Процес організації СР студентів ґрунтується на поетапному виконанні педагогічних завдань, що «регулюють взаємодію між суб'єктами навчального процесу, стимулюють інтелектуальний розвиток студента, його логічне мислення, свідоме засвоєння лінгвістичного матеріалу» [11, с. 39].

Для розробки ефективної методики організації СР з формування мовнокомунікативної компетентності студентів доцільно виділити основні напрями самостійної навчальної діяльності студентів. Допомогти у цьому можуть запропоновані науковцями рівні виконання самостійної роботи, серед яких: «репродуктивний (тренувальний), реконструктивний, творчий (пошуковий)» [1, с. 153; 10].

Репродуктивні СР студентів передбачають вивчення лекційного матеріалу, засвоєння нового теоретичного матеріалу за вказаним джерелом інформації, виконання завдань за поданим зразком, заповнення таблиць та ін. Основним завданням студента під час виконання названого виду СР є осмислення й запам'ятовування теоретичного матеріалу.

Метою реконструктивних СР є формування умінь і навичок наукового аналізу. Такі роботи призначені навчити студентів шукати нестандартні рішення для виконання завдання, складати плани, тези, анотації, працювати з текстом (редагування і переклад) та ін.

Творчо-пошукові СР спрямовані на пошук й опрацювання додаткової інформації за однією з тем курсу з подальшим її оформленням у формі доповіді, наукового повідомлення, реферату, презентації, індивідуально-дослідного завдання.

Видами самостійної роботи, що застосовуються у процесі вивчення «Української мови професійного спрямування», є:

- 1) опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованої літератури;
- 2) самостійний пошук та вивчення теоретичного матеріалу, що дотично стосується тематики курсу (з подальшим виступом на семінарі);
- 3) підготовка до семінарських і практичних занять;
- 4) виконання практичних завдань, запропонованих до кожної теми семінарського (практичного) заняття (реферування наукових джерел, складання анотацій, тез, рецензій, виконання різних видів вправ, створення презентацій, невеликих проектів тощо);
- 5) підготовка доповіді до семінарського заняття (за вільним вибором студента);
- 6) виконання індивідуально-дослідного завдання (основна тематика запропонована в навчально-методичних матеріалах дисципліни). Також студенти можуть укладати різні варіанти словничків екологічних термінів (*грецького, латинського, німецького, англійського, французького або італійського походження, а також термінів-словосполучень та термінів-синонімів*), які можна було б використовувати у подальшій професійній діяльності;
- 7) підготовка до модульних контрольних робіт;
- 8) підготовка до іспиту.

Зокрема, у навчальному посібнику «Екологічна культура фахівця як чинник сталого розвитку» [5] студентам запропоновані такі види СР:

- 1) різні види вправи, наприклад, до теми «Використання лексичних засобів у

професійному спілкуванні» студенти виконують такі частково-пошукові вправи:

- Користуючись екологічним словником, доберіть власне українські екологічні терміни, поясніть їх значення.
- Користуючись екологічним словником, доберіть іношомовні екологічні терміни, поясніть, з якої мови вони походять, а також з'ясуйте, чи змінилося їхнє значення у процесі запозичення.
- З'ясуйте, з якої мови походять подані нижче екологічні терміни.

Урбанізація, заповідник, озоносфера, радіоекологія, біотоп, газочуттєвість рослин, природа, фітоекологія, угруповання, ноосфера, рослинність, атмосферне випромінювання, техносфера, циклічність, саморегуляція, рекреація, аерація, атмосфера.

До теми «Термін у системі професійного мовлення» студенти виконують такі вправи:

- Користуючись екологічним тлумачним словником «Екологія», з'ясуйте значення екологічних термінів «земельні ресурси», «природні ресурси», «водоохоронна зона», доберіть до них синонімічні конструкції та поясніть, чому кожна людина мусить їх знати.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені префіксальним способом.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені суфіксальним способом.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені префіксально-суфіксальним способом.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені безафіксним способом.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені способом основоскладання.
- Користуючись екологічним словником, доберіть екологічні терміни, утворені способом метафоризації.

2) робота зі словником, наприклад:

- Ознайомтеся з «Тлумачним російсько-українсько-англійським словником з екології» [уклад. М. Д. Гінзбург, Н. І. Азімова, І. О. Требульова та ін.; за заг. ред. А. А. Рудніка] (Х., 2000), обґрунтуйте доцільність його використання в майбутній професійній діяльності.
- Ознайомтеся з тлумачним словником «Екологія» [уклад. М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков, О. В. Брайон] (К., 2004), обґрунтуйте доцільність його використання в майбутній професійній діяльності.
- Ознайомтеся з словником «Екофлора України» [уклад. Я. П. Дідух, Р. І. Бурда, С. М. Зиман та ін.; відп. ред. Я. П. Дідух] (К., 2000–2004), обґрунтуйте доцільність його використання в майбутній професійній діяльності.

3) підготовка виступу на семінарському (практичному) занятті на основі запропонованого уривку з вірша, наприклад до теми «Публічний виступ як важливий засіб комунікації»:

Прочитайте уривок з поезії М. Рильського. Ваші роздуми з приводу прочитаного оформіть як виступ.

*Той, хто любить паростки кленові,
Хто діброви молоді ростить,
Сам достоїн вічної любові,
Бо живе й працює для століть!*

4) написання невеликого есе (10-15 речень) за заданою тезою-прислів'ям, наприклад: «Ліс малий, а гори береже», «Дерево зламати – секунда, а виростити – роки», «Добрий тесля дерева даремно не рубає», «Де срібліє вербиця, там здорова водиця», «Лісом зрубаним не хвались – хизуйся вирощеним» та ін.;

5) створення різних за обсягом і призначенням текстів на екологічну тематику, наприклад:

- *Складіть невеликий текст (10–15 речень) про екологічні проблеми довкілля у науковому стилі. Зробіть необхідні пояснення.*
- *Складіть невеликий текст про екологічні проблеми довкілля (10–15 речень) у художньому стилі. Зробіть необхідні пояснення.*
- *Прочитайте запропонований фрагмент тексту. Розв'яжіть думку, продовживши роздум.*

Системний аналіз сучасного екологічного стану річок України та організації управління охороною і використанням водних ресурсів дав змогу окреслити коло найбільш актуальних проблем, які потребують розв'язання.

6) пошук літератури за заданою темою та її опрацювання, наприклад:

- *Доберіть літературу до теми «Екологічне виховання у вищому навчальному закладі». Складіть розгорнутий план, укладіть словничок використаних екологічних термінів. Правильно оформіть список використаної літератури.*
- *Доберіть літературу до теми «Екологічна освіта сучасного спеціаліста». Складіть розгорнутий план, укладіть словничок використаних екологічних термінів. Правильно оформіть список використаної літератури.*
- *Доберіть літературу до теми «Народні звичаї і традиції щодо збереження довкілля». Складіть розгорнутий план, укладіть словничок використаних екологічних термінів. Правильно оформіть список використаної літератури.*

7) реферування наукових джерел, наприклад:

- *Опрацюйте статтю академіка НАН України Ю. Ю. Туниці «Авторитет декларації зобов'язує». Обдумайте доцільність використання сполук «екологія мови», «екологія мовлення» тощо, підготуйте виступ на основі вивчених матеріалів.*
- *Опрацюйте статтю доцента С. В. Овсейчик «Екологічний термін як одиниця галузевої терміносистеми». Виділіть найістотніші ознаки термінів, підготуйте виступ на основі вивчених матеріалів.*

8) опрацювання наукових матеріалів та складання тез, наприклад:

Опрацюйте статтю професора І. М. Синякевича «Принципи екологічної та лісової політики: погляд крізь призму глобальних екологічних загроз». Підготуйте тези статті на основі вивчених матеріалів.

9) оформлення списку використаної літератури, наприклад:

Правильно оформіть посилання до списку використаної літератури.

Автор: Туниця Ю. Ю.

Назва: Екоеконіміка і ринок: подолання суперечностей..

Місто, видавництво: Київ, видавництво «Знання», 2006 рік.

Кількість сторінок: 314.

10) створення презентацій, наприклад:

- *Підготуйте презентацію-доповідь на тему «Збереження природи – обов'язок кожного».*
- *Підготуйте презентацію-доповідь на тему «Екологічні загрози сучасності».*

11) редагування текстів, наприклад:

Відредагуйте поданий текст, виправіть допущені орфографічні та пунктуаційні помилки. Поясніть поставлені Вами розділові знаки.

Лісне законодавство передбачає охорону лісів від незаконних дій громадян підприємств установ та організацій а також біологічний захист лісів від шкідників та хворіб інших факторів которі впливають на санітарний стан лісних ресурсів. Згідно ст. 85 лісного кодекса України ліси підлягають охороні і захисту що передбачає здійснення комплексу мір направлених на їх збереження від знищення пошкодження ослаблення та іншого вредного впливу захист від шкідників і хвороб а также раціональне використання. Забезпечення охорони та

захиста лісів покладається на центральні та місні органи виконавчої влади відповідно законодавству. Для охрани лісів від пожегарів лісове законодавство передбачає заходи які повині осущестлятися органами местного самоуправления.

Широкий діапазон екологізованих завдань для СР студентів стимулюватиме розвиток особистості студента, покликаною захистити живу природу, зберегти її для прийдешніх поколінь, матиме позитивний вплив на формування екологічної культури майбутнього фахівця загалом.

Висновки. Самостійна робота є засобом активізації власних зусиль студента, їх спрямованості на творчий пошук, саморозвиток, самоудосконалення. Діяльнісний характер СР дозволяє залучити до її виконання не лише розумовий потенціал студента, а й його творчі здібності. Такий вид навчання дає змогу студентові самому організувати й регулювати навчальний процес, скоригувати його у напрямку ліквідації прогалин у власних знаннях. Пізнавальна активність студента формує його інтерес до навчання, спонукає до розвитку внутрішньої мотивації, усвідомлення ним доцільності якісної освіти.

Загалом можемо стверджувати, що професійні мовнокомунікативні якості студента як майбутнього фахівця формуються також і внаслідок раціонально спланованої самостійної роботи, забезпечення психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов її виконання.

Список використаних джерел

1. Волошин М. Д. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / М. Д. Волошин, Л. П. Ларичева, Я. М. Черненко. – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2014. – 261 с.
2. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю : монограф. / Олена Миколаївна Горошкіна ; В.о. Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ : Альма-матер, 2004.– 362 с.
3. Дроздова І. П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти : навч. посібн. / І. П. Дроздова. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 142 с.
4. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ : моногр. / Ірина Петрівна Дроздова ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2010. – 320 с.
5. Екологічна культура фахівця як чинник сталого розвитку : навч. посіб. з екологізації змісту дисциплін соціально-гуманітарного циклу / [В. Т. Андрушко, Н. М. Дуда, О. Є. Гриджук, М. С. Кравець, І. П. Магазинщикова, С. Л. Шлемкевич]; за заг. ред. І. П. Магазинщикувої. – Львів : НЛТУ України, 2012. – 335 с.
6. Журавська Л. М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у вищих закладах освіти / Л. М. Журавська // Освіта та управління. – 1999. – № 2. – С. 105–115.
7. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
8. Майер Н. В. Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика : монограф. / Н. В. Майер. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – 472 с.
9. Постоян Т. Г. Модерація як технологія управління навчально-виховним процесом у вищій школі: дидактичний аспект [Електронний ресурс] / Т. Г. Постоян // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2014. – Вип. 42. – Ч. 1. – С. 48-51. – Режим доступу до докум. : [file:///C:/Users/13/AppData/Local/Temp/Nzvdpu_pp_2014_42\(1\)_13.pdf](file:///C:/Users/13/AppData/Local/Temp/Nzvdpu_pp_2014_42(1)_13.pdf).
10. Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 14-15 грудня 2004 р. / Г. В. Стадник та ін. (ред.). – Х. : ХНАМГ, 2004. – 243 с.
11. Хом'як І. Лінгвістично-педагогічні задачі як засіб навчання студентів-філологів / І. Хом'як. – Українська мова і література в школі. – 2013. – № 5. – С. 38–41.

Гриджук Оксана. Самостоятельная работа по курсу «Украинский язык профессионального направления» в подготовке студентов лесотехнических специальностей.

В статье выяснена сущность самостоятельной работы, ее основные этапы, структурные компоненты и функции, описаны практические аспекты организации самостоятельной работы для студентов лесотехнических специальностей сквозь призму экологизации учебного процесса, приведены примеры заданий для самостоятельного выполнения.

***Ключевые слова:** самостоятельная работа, экологизация образования, экологическая тематика, репродуктивные самостоятельные работы, реконструктивные самостоятельные работы, творческие поисковые самостоятельные работы, частично-поисковые упражнения.*

Grydzhuk Oksana. Independent work of the course «Professional Ukrainian Language» in forest-engineering students' preparation.

The article reveals the essence of independent work as a form of educational process and its main stages. Some scientists consider orientational, motivational, instructional, adjusting procedural, correction, and control estimating components as the structural components of the student's independent work.

Such functions as cognitive, predictive, corrective, educational, and also the functions of professionalization and skills formation are allocated among the functions of the independent work.

The practical aspects of the independent work for students of forestry specialities in light of greening of the training process are described.

The necessity of using the environmental tasks in the course «The Ukrainian Language for Proficiency» is substantiated. The examples of tasks for independent performing are submitted.

***Key words:** independent work, greening of education, environmental topics, reproductive independent works, reconstructive independent works, creative-searching independent works, partly-searching exercises.*

УДК 811

**Людмила Калініченко,
Марина Ломакіна, к.пед.н., доцент НАУ
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету**

ЗАСОБИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Розглядаються особливості навчання іноземної мови в нелінгвістичних закладах. Виокремлено компоненти змісту професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в технічних закладах, їх структурні елементи та умови модернізації системи професійно спрямованої мовної підготовки у вищих навчальних закладах нелінгвістичного спрямування.

***Ключові слова:** професійно-орієнтоване навчання, зміст професійно-орієнтованого навчання, змістовний компонент, модель професійно-орієнтованого навчання, професійна компетенція, технічні заклади.*

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови сьогодні визнається в усьому світі як пріоритетний напрямок в оновленні освіти. Іншомовне спілкування стає значним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим суттєво зростає